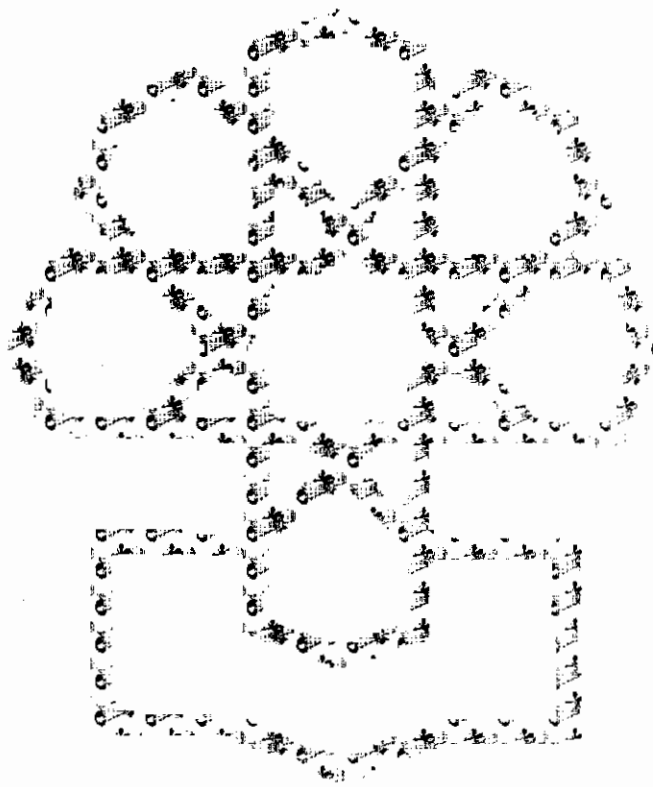

دیباچه‌ای بر بحث اصلاح قانون انتخابات (۱)

مروری بر چالش‌ها

معاونت پژوهشی
فروردین ۱۳۷۸

کار: دفتر بررسی‌های حقوقی

مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی
کتابخانه و واحد اسناد و اطلاع‌رسانی فارابی
شماره: ۱۵۷۶۴
تاریخ: ۳۵ فروردین ۷۸

کد گزارش: ۴۱۰۴۳۷۸

بسمه تعالی

دیباچه‌ای بر بحث اصلاح قانون انتخابات (۱) مروری بر چالش‌ها

کد گزارش: ۴۱۰۴۳۷۸

مقدمه

قانون انتخابات مجلس شورای اسلامی در تاریخ ۱۳۶۲/۱۲/۹ به تصویب رسیده و در این مدت در تاریخ‌های متعددی از جمله ۱۳۷۴/۵/۴، ۱۳۶۶/۱۱/۲۵، ۱۳۶۳/۴/۱۴، ۱۳۶۲/۱۲/۲۰، ۱۳۶۳/۲/۱۱، ۱۳۷۰/۱۱/۱۰، ۱۳۷۰/۸/۲۸، ۱۳۷۰/۱۱/۲۹، ۱۳۷۰/۱۲/۲۷، ۱۳۷۰/۱۲/۱۴ با مصوبه‌های مختلف مجلس که در قالب ماده واحده، اصلاحیه، استفساریه و... به تصویب رسیده عملاً اصلاح و تبیین شده است. نمایندگان مجلس در سال ۱۳۷۶ طرح اصلاح قانون انتخابات را که هدف آن جایگزین شدن طرح پیشنهادی به جای قانون انتخابات می‌باشد تقدیم مجلس نموده‌اند که پس از تصویب کلیات آن در شور اول موضوع در شور دوم نیز به تصویب کمیسیون شوراها و امور داخلی کشور رسیده است، مع‌ذلک تاکنون در صحن علنی مجلس مطرح نشده است. در مقابل در سال ۱۳۷۷ نیز دولت لایحه‌ای را جهت اصلاح قانون انتخابات تقدیم مجلس شورای اسلامی نموده است. با توجه به این که لایحه دولت جزئی بوده و به اصلاح برخی مواد که البته عمده‌ترین بار آن حذف نظارت عام و استصوابی شورای نگهبان می‌باشد. به نظر می‌رسد با توجه به کلیت طرح پیشنهادی نمایندگان مناسب است طرح و لایحه فوق به طور هم زمان و در یک اقدام کلی مورد توجه واقع شود تا پیشنهادات دولت و نمایندگان برای اصلاح قانون انتخابات و تدوین یک قانون جامع به طور یکجا مورد بررسی واقع شود.

مقایسه اجمالی طرح و لایحه اصلاح قانون انتخابات

۱- یکی از عمده‌ترین تفاوت‌های لایحه دولت با طرح نمایندگان مجلس موضوع نظارت بر انتخابات است. بر اساس ماده (۳) اصلاحی قانون انتخابات مصوب ۱۳۷۴/۵/۴ مقرر شده است: «نظارت بر انتخابات مجلس به عهده شورای نگهبان می‌باشد. این نظارت استصوابی و عام و در تمام مراحل در کلیه امور مربوط به انتخابات جاری است». در ماده (۳) طرح اصلاحی نمایندگان نیز همین ماده درج شده و در شور دوم مورد تصویب کمیسیون شوراها و امور داخلی کشور قرار گرفته است. مع‌ذلک در لایحه دولت چنین مقرر گردیده:

«به موجب اصل (۹۹) قانون اساسی نظارت بر انتخابات مجلس بر عهده شورای نگهبان می‌باشد که بر اساس این قانون اعمال می‌شود».

به نظر می‌رسد اصلاحیه موجود در لایحه فقط در جهت حذف نظارت استصوابی شورای نگهبان به عمل آمده است، در این خصوص چند نکته حائز اهمیت است.

۱- در لایحه دولت فقط نظارت استصوابی حذف شده و مقرر گردیده که نظارت شورابر اساس این قانون به عمل خواهد آمد، که به نوعی تعیین تکلیف برای نحوه اجرای نظارت شورای نگهبان است و علی‌الاصول امکان چنین امری وجود ندارد.

۲- اصلاحیه مندرج در لایحه دولت عملاً مشکلی را بر طرف نخواهد کرد زیرا بر اساس اصل ۹۹ قانون حق نظارت بر انتخابات بر عهده شورای نگهبان است و قانون مقرر داشته است که این نظارت بر اساس این قانون خواهد بود که در عمل تکلیفی را برای شورای نگهبان مقرر نداشته است.

۳- اگرچه لایحه دولت در صدد اصلاح قانون انتخابات و حذف نظارت استصوابی می‌باشد. مع ذلک این نکته را نمی‌توان نادیده گرفت که شورای نگهبان خود در مقام تفسیر اصل (۹۹) قانون اساسی نیز قائل به نظارت استصوابی خود می‌باشد، لذا با توجه به این که مرجع انحصاری تفسیر قانون اساسی خود شورای نگهبان می‌باشد، مجلس نمی‌تواند با وضع قانون عادی نظریه تفسیری شورای نگهبان را ملغی سازند. بنابراین تصویب لایحه نیز می‌تواند در مقام تعارض با تفسیر شورای نگهبان، فاقد هر گونه اثر حقوقی تلقی شود.

۲- در ماده ۱۹ آرای باطله بر شمرده شده که در لایحه دولت «آرای مأخوذه بدون شناسنامه» نیز درج شده که پیشنهاد مناسبی است و حتی در طرح نمایندگان مورد توجه قرار نگرفته است.

۳- در لایحه دولت مقرر شده که تبصره‌ای ذیل ماده ۲۵ افزوده شود به موجب این تبصره «رئیس جمهور نیز می‌تواند مأمورانی را جهت بازرسی و کنترل جریان انتخابات در شعب ثبت نام و اخذ رأی تعیین و اعزام نماید.» این امر در طرح اصلاحی و اصل قانون انتخابات درج نشده بود. مع ذلک تصویب ماده و درج آن در طرح غیر موافق نمی‌باشد.

۴- تفاوت دیگر لایحه و طرح به شرایط انتخاب شونده‌گان و محرومان از نمایندگی اختصاص دارد. در ماده ۲۸ قانون انتخابات و اصلاحات آن و طرح نمایندگان، شرایط به دو دسته ایجابی و سلبی تقسیم شده است، بدین ترتیب که در ماده ۲۸ مقرر شده چه شرایطی برای انتخاب شونده‌گان لازم است و در ماده ۳۰ محرومان از داوطلب شدن را بر شمرده است، در حالی که در لایحه دولت مواد ۲۸ و ۳۰ به طور یکسان نگریسته شده و فقط شرایط سلبی برای انتخاب شونده‌گان بر شمرده شده است، که در این خصوص به نظر می‌رسد روال طرح پیشنهادی نمایندگان منطقی‌تر می‌باشد و حتی در طرح نمایندگان یکی از شرایط مدرک دیپلم (یا فوق دیپلم: مصوب شور دوم کمیسیون شوراها و امور داخلی) پیشنهاد شده است. به علاوه در لایحه دولت مقرر شده که باید شرایط سلبی مستند به اسناد و مدارک مورد تأیید مراجع ذی صلاح باشد که خود این امر یقیناً در اجرا ایجاد اشکال خواهد نمود. از جمله شهرت به فساد و تجاهر به فسق امری عرفی و بسته به شناخت مردم است و بدیهی است برای تمامی موارد مندرج در ماده ۲۸ امکان رجوع به دادگاه وجود ندارد یا مرجع ذی صلاح مشخص نیست چه می‌باشد؟

۵- در لایحه دولت افرادی که به واسطه شغل خود ممنوع از انتخاب شدن می‌باشند تغییر نموده است، از جمله رئیس جمهور، معاونان و مشاوران وی، مشاوران و معاونان رئیس جمهوری، رؤسای دفاتر سران سه قوه، وزرا و سرپرستان وزارتخانه‌ها و معاونان و مشاوران آنها و... حذف شده است که از این حیث نیز با توجه به فلسفه چنین ممنوعیتی به نظر می‌رسد طرح نمایندگان دقیق‌تر می‌باشد.

۶- در لایحه پیشنهادی دولت عملاً بر اساس بند ۱۱ به منظور اصلاح ماده ۴۹ وظیفه شورای نگهبان

در خصوص نظارت بر صلاحیت داوطلبان نادیده گرفته شده و تنها وزارت کشور را مأمور نموده و به علاوه مقرر داشته در صورت ضرورت در رابطه با صلاحیت‌های مذکور در قانون با مراجع ذیصلاح نظیر وزارت اطلاعات، دادستانی کل و... تماس گرفته می‌شود که بدیهی است. اولاً حذف نظارت شورای نگهبان در این مرحله خلاف نظر شورای نگهبان در خصوص عام بودن نظارت مندرج در اصل (۹۹) قانون اساسی است. به علاوه نظارت را عملاً به وزارت کشور که خود مجری انتخابات است واگذار می‌کند که این روند چندان منطقی به نظر نمی‌رسد و به علاوه سبب می‌شود که وزارت کشور هر موقع به مصلحت دید یا اراده نموده سوابق افراد را بررسی نماید در حالی که به نظر می‌رسد حصول اطمینان از حائز شرایط بودن افراد در هر حال ضروری است.

۷- در تبصره پیشنهادی ذیل ماده ۵۱ در لایحه دولت مقرر شده «اعلام احراز عدم صلاحیت نامزدهای نمایندگی مجلس باید همراه با ذکر استناد قانونی باشد». که این امر در جهت حفظ حقوق افراد و پیگیری امور می‌تواند پیشنهاد خوبی ارزیابی شده که در طرح نمایندگی به ویژه مصوبه شورای کمیسیون شورا نیز در اصلاح ماده ۵۰ و ۵۱ قانون نیز مورد لحاظ قرار گرفته است و البته بدیهی است این ابلاغ به طور محرمانه به داوطلبان به عمل آید.

۸- همچنین در لایحه دولت بررسی اعتبار انتخابات مقید به ۱۰ روز از ارسال پرونده انتخابات به شورای نگهبان شده است که در صورت عدم اعلام صحت آن، فرض بر صحت بوده و وزارت کشور حق دارد اعتبار نامه منتخبان را صادر کند که البته مهلت مذکور برای یک بار قابل تجدید است به نظر می‌رسد با توجه به تبصره ذیل لایحه دولت در خصوص یک بار تمدید این مهلت، اعلام یک مهلت معقول برای بررسی شورای نگهبان جهت تسریع در امر انتخابات می‌تواند مفید و مثبت باشد.

نتیجه: به نظر می‌رسد لایحه پیشنهادی دولت و طرح پیشنهادی نمایندگان فقط در موضوع «نظارت شورای نگهبان» اختلاف اساسی دارد و در سایر موارد قابل جمع خواهد بود. براساس طرح نمایندگان و قانون فعلی انتخابات، نظارت شورای نگهبان اولاً، عام و ثانیاً، استصوابی است. در حالی که در لایحه دولت هم استصوابی بودن کنار گذاشته شده و بدان توجهی نشده است و فقط به نظارت اکتفا شده است و هم عام بودن یعنی نظارت در کلیه مراحل انتخابات نادیده گرفته شده است که در این صورت به نظر می‌رسد طرح و لایحه در این نقطه به دلیل اختلاف اساسی قابل جمع نمی‌باشد.

تبلیغات در انتخابات

یکی از محضلات فعلی در انتخابات که به وضوح در اجرای انتخابات اخیر مشاهده می‌شود عبارتند از:

۱- تنوع پوسترهای تبلیغاتی به لحاظ رنگ، عکس، اندازه، مطالب مندرج در آن؛

۲- حجم عظیم تبلیغات و به تعبیری جنگ پوسترها؛

۳- کثرت داوطلبان؛

۴- استفاده از شیوه‌های غیر متعارف نظیر برگزاری برخی اجتماعات و میهمانی‌ها و کارناوال‌ها...

در جهت رفع این مشکل به نظر می‌رسد وجود یک کمیته تبلیغات لازم و ضروری می‌باشد. چنین کمیته‌ای می‌تواند در دو جنبه فعالیت داشته باشد:

الف- نظارت بر نحوه تبلیغات انتخابات، صدور مجوز برای چاپ پوستر و تراکت و عکس جهت یکسان

نمودن آنها و نظارت بر توزیع امکانات موجود برای داوطلبان و ممانعت از شیوه‌های غیر متعارف.
ب- اجرای تبلیغات و توزیع و نصب پوسترها، تراکت‌ها و عکس و... به منظور یکسان سازی تبلیغات انتخابات و نظارت بر توزیع عادلانه امکانات موجود.

هر دو جنبه آن می‌تواند در کشور ما حائز اهمیت تلقی شود و بدیهی است لازمه این امر انتخاب یک ترکیب مناسب و منطقی برای این کمیته می‌باشد. مع ذلک به لحاظ حجم گسترده فعالیت انتخابات در شهر بزرگی مثل تهران با کثرت داوطلبان دخالت این کمیته در عملیات اجرایی تبلیغات نظیر چاپ و تکثیر، توزیع و نصب و... احتمالاً چنین کمیته‌ای را با معضل روبه‌رو خواهد ساخت که غیر قابل پیش‌بینی خواهد بود. زیرا عملیات اجرایی تبلیغات در حجمی نظیر انتخابات سابق مجلس با حدود ۴۵۰ نفر کاندیدا یا شورای شهر تهران با ۴۰۰۰ نفر کاندیدا از عهده این کمیته خارج خواهد بود. مع ذلک به نظر می‌رسد اگر حجم کم و کنترل شده تبلیغات در یک حد معقول و متعارف و در مکان‌های خاص مدنظر باشد احتمالاً دخالت چنین کمیته‌ای می‌تواند اسباب سلامت انتخابات را فراهم سازد. وجود چنین کمیته تبلیغاتی دارای آثار مثبتی خواهد بود.

اولاً، به لحاظ یکسان سازی تبلیغات موجبات «عدالت» را فراهم می‌سازد زیرا:

- ۱- حجم تبلیغات برای همه کاندیداها یکسان خواهد بود.
- ۲- نوع پوسترها، عکس‌ها و تراکت‌ها به طور یکسان و استاندارد انتخاب می‌شود.
- ۳- نقش پول و سرمایه در تبلیغات و انتخاب افراد عملاً حذف خواهد شد.
- ۴- وضعیت شهرها در جریان تبلیغات انتخابات چهره نابهنجاری نخواهد یافت. بلکه تبلیغات کنترل شده و در مکان‌های مجاز سبب سلامت فضای شهری را فراهم ساخته و موجبات عدم رضایت شهروندان را از برگزاری انتخابات مرتفع خواهد نمود.

ثانیاً، وجود چنین کمیته‌ای موجبات توزیع عادلانه امکانات موجود را حتی به لحاظ میتینگ‌ها، سخنرانی‌ها و اجتماعات را بین تمامی احزاب فراهم می‌سازد.
ثانیاً نظارت این کمیته سبب خواهد شد که تبلیغات خلاف قانون را به وفور در جریان انتخابات مشاهده می‌شود در عرصه انتخابات حذف گردد.

رابعاً، دخالت چنین کمیته‌ای می‌تواند حتی جلوی فریب مردم را با طرح شعارهای دروغین و ادعاهای غیر قابل اجرا و عوام فریبانه را گرفته و انتخابات را به عرصه تقابل اندیشه‌ها، ایده‌ها و طرح‌های نمایندگان تبدیل نماید.

خامساً، در جریان اجرای چنین طرحی حتی احتمالاً می‌توان به نوعی حجم عظیم داوطلبان را کنترل نموده و به نوعی جریان انتخابات را به سمت رقابت تعداد منطقی و عقلایی از داوطلبان سوق داد.

تبلیغات در قانون انتخابات

در حال حاضر مواد فصل ششم قانون انتخابات مجلس شورای اسلامی و اصلاحات بعدی آن چارچوب فعالیت‌های تبلیغاتی را تعیین کرده است.

ضرورت آشنا کردن انتخاب‌کنندگان و انتخاب‌شوندگان و آگاهی عموم از وضعیت داوطلبان نمایندگی انکارناپذیر می‌باشد در این رابطه تبلیغات وسیله مؤثری می‌باشد. کمیت و کیفیت تبلیغات سهم قابل

توجهی در میزان توفیق نامزدهای نمایندگی دارد. قانون انتخابات در واقع جهت انتظام بخشیدن به امر تبلیغات و برقراری سیستم عادلانه تبلیغ نمایندگی و برای جلوگیری از سوءاستفاده‌های احتمالی می‌باشد.^۱ قانون انتخابات در فصل مربوط به تبلیغات مدت فعالیت تبلیغات انتخاباتی، مواردی که تخلف محسوب می‌شود و موارد الزامی به رعایت در فعالیت‌های تبلیغاتی را معین نموده است.

کثرت داوطلبان نمایندگی به ویژه در انتخابات شوراها امر شناخت صحیح داوطلبان را برای رأی دهندگان دشوار می‌سازد و نیز رواج جنگ پوسترها که با اسراف و تبذیر فوق‌العاده و هدر رفتن بخشی از سرمایه‌های ملی و افزایش قیمت کاغذ خواه ناخواه همراه است، موجب نگرانی به حق بسیاری گردیده و لذا درصد و رفع و علاج واقعه برآمده‌اند در این راستا ابتدا پیشنهادهای کلی ارائه و به مطالعه تطبیقی موضوع می‌پردازیم:

۱- به نظر می‌رسد کاهش تعداد داوطلبان نمایندگی با دشوار نمودن شرایط داوطلبان از قبیل گنجاندن شرط تحصیلات با مقطع تحصیلی مثلاً لیسانس می‌تواند مؤثر واقع شود ولی این امر قبلاً با مخالفت شورای محترم نخبگان مواجه شده است.

۲- بالا رفتن ریسک انتخاب نگر دیدن افراد منفرد، با افزایش فعالیت احزاب بزرگ و فراگیر به مرور عملی خواهد شد در واقع احزاب با سازمان دادن به اندیشه‌ها و خرده‌گرایش‌های موجود از هرز رفتن نیروهای پراکنده به شکلی جلوگیری کرده و با تلفیق نمودن خرده‌گرایش‌های فرد و اجتماعی به مبارزات انتخاباتی ابعاد عمیق‌تری می‌بخشد.

با گسترده‌تر شدن فعالیت احزاب سیاسی تعداد نامزدهای انتخاباتی در عمل کمتر خواهد شد و آرای مردم نیز کمتر شکسته و خرد خواهد شد از سوی دیگر مردم رأی دهنده غیر حزبی، نیز با مقایسه برنامه‌های احزاب از استنجا‌های ناپخته، خواست‌های ناشدنی و مبارزات بی‌شکل، خود داری کرد و به جای گزینش از میان انبوهی اندیشه‌ها و روش‌های بی‌شکل، از خلال نظام‌های موجود یکی را انتخاب نماید با توجه به پیشینه تاریخی واقعیت‌های موجود فعالیت احزاب سیاسی در ایران چندان جا افتاده نیست و احزاب نوپا هم باید درس‌های زیادی در انتخابات مختلف بیاموزند تا ما به مرحله انتخاب برنامه به جای افراد که در صورت صادق بودن هم هرگز به خاطر نداشتن نیروی لازم در مجلس و شوراها قادر به وعده‌های انتخاباتی نخواهند شد، می‌شویم. گرچه انتخابات حزبی هم موجب از بین رفتن شانس انتخاب شدن افراد منفرد و مستقل در بسیاری موارد می‌گردد با این همه محاسن آن بیشتر از معایب می‌باشد.

برای این که نقش پوسترها و عکس‌ها که به سطحی شدن انتخابات می‌انجامد کاسته شود، باید از کلیه امکانات موجود به نحو احسن و منطقی استفاده شود در این رابطه اولاً، مدت فعالیت‌های انتخاباتی از ۸ روز به ۱۲ روز افزایش یابد. ثانیاً، کمیسیون متشکل از نمایندگان یا شخص رئیس صدا و سیما، نماینده شورای نظارت صدا و سیما، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، وزارت کشور، شورای محترم نخبگان و هیأت مرکزی نظارت بر انتخابات شوراها حسب مورد تشکیل گردد تا برنامه‌های صدا و سیما، و روزنامه‌های متعلق به دولت مانند: (ایران، همشهری، کیهان، قدس و اطلاعات)، استادیوم‌های ورزشی، میادین، پارک‌ها، سالن‌های اجتماعات و زارخانه‌ها و مساجد شهر و روستا به صورت عادلانه در دسترسی کاندیداها قرار گیرد. در این صورت استفاده از پوسترهای غیر ضرور با مخالفت مردم مواجه خواهد شد.

۱. دکتر هاشمی، سید محمد. حقوق اساسی جمهوری اسلامی ایران، ج ۲، انتشارات دانشگاه شهید بهشتی، بهار ۱۳۷۲، ص ۱۲۲.

مطالعه تطبیقی

حقوق انتخاباتی فرانسه

چون در فرانسه احزاب سابقه طولانی دارند، ائتلاف و انضباط حزبی نقش مهمی در برقراری انتخابات و مبارزات انتخاباتی دارد از سال ۱۹۷۶ این نوع انتخابات در فرانسه معترضین پیدا کرده و می‌گویند باعث محرومیت گروه‌های کوچک در انتخابات می‌شود.

بر طبق قانون انتخابات ۲۰ روز قبل از شروع انتخابات هر کاندیدا باید ده هزار فرانک به عنوان ضمانت بپردازد تا بتواند در مبارزه انتخاباتی شرکت کند در صورتی که داوطلب در دوره اول یا دور دوم بیش از ۵۰ درصد آرا ثبت شده در لیست انتخابات بیاورد مبلغ تودیع شده به او مسترد می‌گردد، تبلیغات شفاهی، کتبی، وسیله رادیو و تلویزیون در چهارچوب قانون انجام می‌گیرد و این تبلیغات محدود و کنترل شده و مجانی است و کمیسیونی مسئول کنترل می‌باشد.

هر حزب یا گروه سیاسی می‌تواند به مدت سه ساعت در دو نوبت از تلویزیون استفاده نماید و این مدت برای گروه‌های کوچک ۷۵ دقیقه است در دور دوم مدت‌های مذکور به نصف تقلیل پیدا می‌کند.^۱

حقوق انگلیس

در انتخابات مجلس عوام انگلیس کاندیداهای واجد شرایط باید مبلغ یکصد و پنجاه پوند به امانت بسپارد تا هر گاه آرای که به او داده می‌شود از یک هشتم مجموع آرا حوزه انتخابیه که به صندوق ریخته شده کمتر باشد به نفع دولت ضبط می‌شود و الا به او مسترد می‌گردد.

به این ترتیب از داوطلبی کسانی که طرفداران چندانی ندارند جلوگیری می‌شود و آرای انتخابات کنندگان با تفرقه و تشتت مواجه نمی‌گردد.^۲

بلژیک

مخارج انتخابات در ۴ ژوئیه ۱۹۸۹، قانونی جهت محدود نمودن کنترل مخارج مبارزات انتخاباتی و مخارج احزاب سیاسی اعلام گردید که در اول ژانویه ۱۹۸۹ به مورد اجرا گذاشته شد.^۳

رژیم اشغالگر قدس

در ۸ فوریه ۱۹۸۹ مجلس کنست قانونی به تصویب رساند که به موجب آن تبلیغات انتخاباتی در روزنامه را محدود و انجام تبلیغات در تلویزیون را ۲۱ روز قبل از انتخابات ممنوع می‌نمود و اختصاص زمان در برنامه‌های تلویزیونی به احزابی که قبلاً در این مجلس نماینده داشته‌اند را محدود می‌نمود.^۴

ژاپن

هر یک از کاندیداهای مجلس نمایندگان باید مبلغ ۲,۰۰۰,۰۰۰ ین به عنوان سپرده پرداخت نمایند در

۱. سید جلال‌الدین مدنی، حقوق اساسی تطبیقی، انتشارات گنج دانش، چاپ اول ۱۳۷۴، ص ۱۳۵.
۲. دکتر بوشهری، حقوق تطبیقی ص ۴۴، جلال‌الدین مدنی، حقوق تطبیقی، انتشارات دانشگاه علوم اردبیهشت ۱۳۵۵.
۳. آشنایی با انتخابات در کشورهای عضو اتحاد بین‌المجالس، ج ۲ ص ۱۷.
۴. آشنایی با انتخابات کشورهای عضو اتحاد بین‌المجالس، ج ۲ ص ۲۴.

صورتی که نتوانند حداقل $\frac{1}{8}$ از تعداد حاصله از تقسیم مجموع آرای معتبر بر تعداد کرسی‌ها در حوزه انتخابیه مورد نظر را کسب نمایند مبلغ مذکور مسترد نمی‌گردد.

کандیداهای مجلس مشاوران در صورتی که در حوزه‌های انتخابیه محلی برای انتخابات مبارزه نمایند مبلغ ۲,۰۰۰,۰۰۰ یمن و چنانچه از طرف هر حزب یا گروه سیاسی مبارزه نمایند مبلغ ۴,۰۰۰,۰۰۰ یمن ضربدر تعداد کاندیداهای ثبت نام شده در لیست آن تحت سیستم نمایندگی نسبی باید به عنوان سپرده پرداخت نماید. در مورد اخیر چنانچه کاندیدا حداقل $\frac{1}{8}$ تعداد حاصله از تقسیم آرای معتبر بر تعداد کرسی‌ها در حوزه انتخابیه مورد نظر را کسب نماید مبلغ مذکور با پرداخت می‌گردد، در مورد اخیر چنانچه نتیجه به دست آمده از ضرب تعداد افراد انتخاب شده از گروه و حزبی که فهرست اسامی ارائه می‌نمایند حداقل برابر با تعداد کاندیداها در همین لیست مشابه باشد مبلغ بازپرداخت می‌گردد.^۱

کویت

کاندیداها باید مبلغ ۵۰ دینار سپرده بپردازند. در صورتی که کاندیدا از نامزدی خود انصراف دهد نتواند حداقل یک دهم آرای معتبر که حوزه انتخابیه خود را کسب نماید سپرده مذکور به مؤسسه خیریه پرداخت می‌گردد.^۲

میانمار (برمه)

هر یک از کاندیداها موظف‌اند مبلغ ۱۰,۰۰۰ کیاتس به عنوان سپرده پرداخت نمایند، در صورتی که کاندیدای مذکور می‌توانست حداقل $\frac{1}{8}$ از مجموع آرای معتبر در حوزه انتخابیه را کسب نماید. مبلغ مذکور به وی مسترد می‌شد.^۳

نامیبیا

هر حزب باید حداقل به وسیله ۲۰۰۰ رأی‌دهنده حمایت می‌شد.^۴

هلند

لیست کاندیداها در هر حوزه انتخابیه باید حداقل به وسیله ۲۵ رأی‌دهنده تایید شود ۲۵ نفر معرفی کننده مذکور می‌توانند نماینده‌ای را که اختیار دارد لیست مربوط به خود با سایر لیست‌های در سطح ملی را با لیستی که گروه لیست‌ها نامیده می‌شود مرتبط سازد انتخاب نمایند. معرفی لیست‌های حزبی که قبلاً در دومین مجلس ارائه نگردیده‌اند باید با پرداخت مبلغ ۱۰۰۰ گیلور به عنوان سپرده همراه باشد. در صورتی که تعداد آرای به دست آمده حزب سیاسی تمرکز از ۷۰ درصد از سهمیه انتخاباتی تعیین شده باشد مبلغ مذکور مسترد نمی‌گردد.^۵

۱. همان، ج. ۳، ص. ۲۰۰.

۲. همان، ص. ۲۱۷-۲۱۶.

۳. همان، ص. ۲۲۴.

۴. همان، ص. ۲۳۱.

۵. همان، ص. ۲۴۰-۲۴۱.

تووالو

شهروند تووالو که به وسیله ۳ رأی دهنده معرفی شده باشند برای نمایندگی مجلس می توانند کاندیدا شوند و پرداخت هیچ گونه سپرده مالی ضرورت ندارد.^۱

اروگونه

دوره خاصی برای مبارزه انتخاباتی مقرر نشده است، حداقل ۲۱ روز قبل از رأی گیری لیستی از کاندیداها به ترتیب حروف الفبا منتشر می گردد، لیست مذکور حاوی نام، شغل و سن هر کاندیدا به علاوه نام سه نفر از معرفی کنندگان وی می باشد.^۲

زیمباوه

هر یک از کاندیداها باید مبلغ ۱۰۰ دلار زیمباوه به عنوان سپرده پرداخت کنند و به وسیله ۱۰ الی ۲۰ رأی دهنده در همان حوزه انتخابیه تأیید شود. در صورتی که کاندیدای مذکور در انتخابات پیروز شود یا حداقل یک پنجم تعداد آرای را که به کاندیدای برنده داده شده کسب نماید، سپرده فوق مسترد می شود.^۳

رومانی

کاندیداها پارلمان به وسیله احزاب قانونی یا سایر گروه های سیاسی تعیین می شود. کاندیداها مستقل در صورتی که به وسیله حداقل ۲۵۱ رأی دهنده از حوزه های انتخابیه خود تأیید می شوند می توانند کاندیدای پارلمان شوند.^۴

آفریقای جنوبی

کاندیداها معرفی شده باید به وسیله دو رأی دهنده (پیشنهاد دهنده و تأیید کننده) از حوزه مربوط حمایت شوند. نامزدی کاندیداها احزاب سیاسی تنها در صورتی مورد قبول واقع می گردد که این افراد کاندیداها رسمی بوده و برای هر کاندیدا مبلغ ۵۰۰ راند به عنوان سپرده برای هر کاندیدا پردازند چنانچه آرای اکتسابی این کاندیدا از یک پنجم آرای اخذ شده به وسیله کاندیدای برنده در حوزه وی کمتر باشد. مبلغ مذکور ضبط می گردد.^۵

توگو

هر یک از کاندیداها موظف است مبلغ ۵۰,۰۰۰ CFA به عنوان سپرده پردازد و در صورتی که بتواند حداقل ده درصد از آرا را کسب نماید مبلغ مذکور مسترد می گردد.^۶

۱. همان، ص ۳۰۸
۲. همان، ص ۳۱۳
۳. همان، ص ۳۱۸
۴. همان، ص ۲۷۰
۵. همان، ص ۲۷۷
۶. همان، ص ۳۰۲

چکیده

۱- طرح تقدیمی نمایندگان و لایحه ارائه شده توسط دولت در نظارت عام و استصوابی شورای نگهبان تقابل مستقیم دارند که از این حیث جمع بین آن دو امکان پذیر نمی باشد و لایحه تقدیمی دولت اصولاً با نظر تفسیری شورای نگهبان در خصوص اصل ۹۹ قانون اساسی مغایرت دارد.

۲- در سایر موارد طرح و لایحه تقدیمی قابل جمع بوده و در بررسی کلی اصلاح قانون انتخابات می تواند مدنظر واقع شود.

۳- تبلیغات موجود در کشور وضعیت نابسامانی دارد و قانون انتخابات از این حیث دارای نواقص فراوانی است که لازم است مورد تجدیدنظر واقع شود.

۴- تشکیل کمیته ای جهت نظارت بر تبلیغات انتخابات متشکل از نمایندگان وزارت کشور، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، شورای نگهبان، صدا و سیما، هیئت مرکزی نظارت بر انتخابات ضروری می باشد. این کمیته به طرق ذیل می تواند فعالیت نماید:

الف- تبلیغات انتخابات منحصرأ از طریق این کمیته به عمل آید. بر این اساس کمیته تبلیغات انتخابات می تواند با ارزیابی هزینه انتخابات نسبت به چاپ پوسترهای تبلیغاتی و نصب آنها در اماکن مجاز اقدام نماید و کاندیداها فقط هزینه مربوط را به کمیته تبلیغات پرداخت می نمایند. این امر سبب می شود اولاً، نوعی نظارت در نحوه تبلیغات اعمال شده از موارد خلاف قانون ممانعت به عمل آید. ثانیاً، از نقش پول و سرمایه در تبلیغات که می تواند موجبات فریب و نیرنگ را برای گمراهی مردمان فراهم سازد کاسته شود. ثالثاً، به لحاظ اعمال یک استاندارد عمومی در تبلیغات به نحوی عدالت در تبلیغات رعایت شده و همه کاندیداها به نحو یکسانی به معرفی خود بپردازند. در این صورت محل های نصب پوسترها و عکس ها ثابت بوده و تبلیغات در غیر این طریق ممنوع بوده و کاندیداها خود حق تبلیغات مستقل را به صورت عکس و پوستر ندارند.

ب- نظیر برخی کشورها با تعیین حداقل مبلغی که نیم آن توسط کاندیدا پرداخت شود و بابت هزینه تبلیغات صرف شود و نیم دیگر آن به صورت تضمین اخذ شود از تورم کاندیداها کاسته خواهد شد. در این صورت اگر کاندیدا از نصاب معینی که تعیین می شود نظیر سایر کشورها رأی کمتری آورد ضمانت ضبط خواهد شد و اگر بیشتر از آن رأی آورد ضمانت فوق به وی مسترد می شود. این سیستم اگر چه می تواند موجبات محدود شدن ثبت نام و ممانعت از تورم کاندیداها را فراهم سازد، در عین حال سبب خواهد شد که امکان ثبت نام و انتخاب آزاد از افراد فقیر و کم درآمد سلب شود که مجدداً جناح های قدرت طلب و صاحبان سرمایه می توانند بر روی چنین افرادی سرمایه گذاری کنند که خود تالی فاسد عمده ای است.

ج- کمیته می تواند در خصوص مکان های میتینگ، برگزاری اجتماعات و سخنرانی توسط احزاب و کاندیداها به نوعی اعمال نظارت نماید که همگی فرصت یکسانی را برای چنین مواردی داشته باشند، در خصوص سایر شیوه های تبلیغات نظیر انتشار عکس و پوستر و تراکت یا پست کردن مواد تبلیغات چاپ شده به درب خانه مردم و شیوه های آگاه سازی مردم کمیته می تواند برنامه ریزی و نظارت نماید.